

כה אמרה זאר לשוֹסְתָרָא / צילה זן-בר צור הוצ' אסיה 2020, 86 עמודים

"כה אמרה זאר לשוֹסְתָרָא", ספר השירה השלישי של צילה זן-בר צור, מזמין את הקורא למסע חיים החובק במשעוליו את מיטב פסוקי הדרך הצירויים של שירתה הפיוטית. הספר מזהה את ספריה הקודמים של המשוררת, "כותבת במקל של כורכום" ו"אנאר באלח'י", ומאיר באלף שמשות זוהרות את סימני ההיכר המאפיינים את כתיבתה. השמות המופיעים בכותרת לקוחים משפת הדארי, השפה הפרסית העתיקה, אחת משתי השפות הרשמיות באפגניסטן, מה שמעורר בי סימפטיה ראשונית כמי שינקה בבית הוריה את השפה הפרסית.

בכריכה הפנימית מובאים פירושיהם של שני השמות. זאר פירושו זהב, שוֹסְתָרָא – בא ממצלול המילה דוֹסְתָרָא – חבר לדרך. זאר שחה לאהובה שוֹסְתָרָא, ואת תנודות הלב המתחלפות במעגל הזמן מלווה לאורך כל הדרך הטבע, שהנו מוטיב מרכזי בשירתה של זן-בר צור.

אל המסע מצטרפים ידידי נפשה משכבר הימים: בעלי הכנף, הפרחים, העצים וצמחי התבלין, ומקיפים אותה ברגעי תשוקתה, בימי הבדידות, ההמתנה והתקווה. הספר הוא שיר הלל לבריאה. הוא מפגיש אותנו עם בעלי כנף למיניהם: פרפרים, ציפורי שיר כמו חוחית, קיכלי, שחרור, עפרוני, ירגזי ושפירית, עופות המים אנפה ואווזי בר, העגור, הטווס והחסידה, הדבורה והדבור. הוא פורש מרבד סגוני של צמחייה: פרחי בר, פרחי המנטה, השיזף, הפיטנה, פעמונית, יסמין, חרצית וסיגלית, עצי אגס, תאנה, תות וצפצפה, שיח האלמון, נבטי במבוק, אם החיטה, עשב אפונים, שתילי אורז ושדה השעורה, צמחי התבלין קורנית, בבונג וחרדל, סומק וכמון. השדות הם חלק בלתי נפרד מהרחב הקיומי של זאר: "השדות קוראים לי להשכים / ללכת יחפה בתלמים." (46) "אני עוזבת הפל, / הולכת לשדה." (53) "כל פֶקֶר אני לוקחת את המחצלת / ויוצאת אל השדה." (77)

המחצלת היא האביזר הביתי שאליו היא קשורה קשר אמיץ. עליו היא שוכבת ונרגעת "שוכבת על המחצלת. / כל העולם דממה" (8), היא משמשת מרבץ האהבה והתשוקה "אתה נכנע

לטבע, / חולץ נעליים, / נשכב על המחצלת / ולוחש, 'הנני'. " (11), "בעונה הבאה / אל תמהר
ללכת. / שכב עמי על המחצלת / ובמבט אחד נחנט פגים. " (48) "מניחה את המחצלת שלי /
על עשב הפוך / וקוראת לך לחלק עמי / שקיעה אחרונה של סתו. " (84)
היא מקור החיים, הרוחני והגשמי "על המחצלת / ספרי שירה / וטביעות כף רגליהם של
ילדינו. " (12) בעת הצורך המחצלת האישית הוצצת בינה לבין הסביבה "אני מגיפה תריסים /
ומתכסה במחצלת שלי. " (19).
האורז, התבשיל המרכזי בקרב יוצאי המרחב האיראני, מסמל את הצורך הקיומי. "אני זורה
סומק וכמון על גרגרי האורז" (עמ' 23), "בביתי מחצלת, פנכת אורז, ספר שירה וכד יין
למקרה שתבוא" (29), "אלך להכין עוגיות אורז" (30), "אדים מהבילים עולים מסיר האורז"
(33).
חייה מתאפיינים בחילופי עונות: עונות לאהבה, לפרידה, לגעגועים ולהשלמה.
הפרידה והגעגועים: "ארבע עונות תמו וכבר איני בטוחה" (9), "כל לילה שכבתי על מחצלת
ריקה / שומטת נשימות אחרונות. / איני יכולה עוד לשאת / את צירי הפרדה ממך. " (38)
"נספֵר נשלי פרפרים / כמנִין הפרדות סִמְנָת על גופי" (26) "לא שערתי שהמעשה האחרון
שתעשה / זה לקטף בשדה / כלנית אדמה / להניח על ספרי. " (43)
ההמתנה והבדידות: "לא אזוז... / עד שאשמע את קול צעדיך. " (7) "אלך להכין עוגיות ארז /
ולהאכיל את העפרונים. / אפטפט אתם קצת, / גם זו דרך להפיג את בדידותי" (30) "אני
יושבת מול פֶּרַת הַבְּשׂוּל / ובוהה בכל מי שבא לבקרני. " (33)
התקווה מלווה אותה ואינה מרפה. "לא יעברו עוד ימים רבים / עד שהאביב יגיע אל העמק, " ()
20 הם מתכננים יחד לעתיד לבוא. "ביום נטענו עץ תות לנכדים שעוד יולדו לנו. " (78)
"ביומו הראשון של הסתו / אני פותחת עלה כמוש / ומגלה פרפר לבן. " (9)
האכזבה: "את גופי השלתי בגופך. / זו העת, / עשה בי משהו... / אבל אתה עץ מִיָּבֵשׁ /
ממליחות המים. / לא זכרת בואי / או לכתי. " (13)

עד אשר באה ההארה, כי לא ישוב עוד. אפסה התקווה. "זה שאֶהְבְּנִי לא יביא לי באביב / ענף
פרחי אגס. / כבר לא ילך עמי בשדות / לראות את קִנּוּן הירגזי." (71) "בפֶּקֶר אמרת שאתה
תֵּיב ללכת / הבטחת שתשוב ואני ידעתי שלא." (73)
ובאה ההשלמה: "באביב הבא אצמיח פה גן פורח / גם באינותך." (83) כשמבינה שלא נותרו
לה עוד ימים רבים על פני האדמה היא מחליטה, "אין עוד מקום לבדידות. / העולם נגלה בי." (58)
היא שואבת את כוחה משורשיה, ממשפחתה. אליהם היא קשורה בקשר הדוק. "אני שומרת על
שפיות בקריאת שמי / שם אמי ושמה של סבתי." (33) "השחוק הוא אבי / העצב הוא אמי /
שניהם נרעדים בתוכי" (45) "חסידה לבנה / באה אל מחצלת האכילה שלי. / זו אמי. / אני
חולקת את קערית האֶרֶז / בינינו" (85)
ואי אפשר לסיים בלי הווידוי המסכם את תמצית הספר, "אני כותבת לך פסוקים / בדיו מהולה
בחלב אם. / בטבעי המלא / אני יסוד האדמה." (63)
שירתה הפיוטית של צילה זן-בר צור, הנוגעת בנימי הנפש, ניזונה משורשיה שבהם טמונים
יסודות האהבה וההלחמה אל הטבע, ובוקעת מתוך התבוננות מעמיקה ובלתי פוסקת ביפי
הבריאה על מגוון מרכיבה.